

Tenho Tikkanen Lappajärvellä 10.7.2020 ja vastaava esitelmä Pielavesi Vaaraslahti 1.8.2020 (kirjoitettu puhe Vaaraslahdella mukaellen)

Rukajärven suunnan historiayhdistyksen puheenjohtaja vuosina 2009 – 2019.

Arvoisat veteraanit, hyvät naiset, kenraali, hyvät tilaisuuteen osallistujat

Tämä yhteistapaaminen kanssanne on minulle yhdestoista kerta, minkä lisäksi olen osallistunut tilaisuuksiinne, milloin pioneeriveljienne merkkipäivillä ja olen ollut saattamassa aseveljiänne viimeisellä matkalla. Ensiksikin haluan kiittää saamastamme kutsusta ja toivoa, että voisimme jatkaa omaksuttua perinnettä.

Jokainen kerta tähän tilaisuuteen saakka olen tuonut Rukajärven veteraani-isäni terveiset, joka huolehti kaikista sotahistoriamatkoille ajallaan lähdöstä. Isäni saatuaan tiedon seuraavan päivän matkastani kysyi aina, mihin aikaan aamuvuorohetkellä pitää herätä. Jokaisena aamuna aina viimeiseen vuoteen saakka hän, vielä 100 vuotta täytettyäänkin (s. 10.3.1916) koputti kamarin oveen: ”On aika herätä, aamukahvi on valmis”. Tiedustelin häneltä, miten ihmeessä hän saattoi herättää sovittuna ajankohtana ilman herätyskelloa. Tähän isäni vastasi: Sota opetti lähettämään puolijoukkueenjohtajana miehet vartiovuoroon ja partioon ajallaan. Mikäli vartiovuoron vaihto viivästyi, siitä nousi suunnaton noituminen. Isäni helmikuisen poismenon jälkeen tehtävä on siirtynyt vaimolleni, joka huolehtii nyt, ei herättämisestä, vaan jo edellisenä iltana pukeutumisesta kysymyksiin, mitkä housut, minkä paidan laitat päällesi ja onko kengät kiillotettu. Moneen kertaan puolisoni jaksoi huomautella asiasta kärsivällisesti tälläkin kertaa, minkä vuoksi tiedustelin: ”miten olet oppinut pitämään huolta lähdöstäni näin tarkasti”. Puolisoni, hänelle tyypillinen sarkastinen vastaus oli: ”Minä olen ollut avioliitossa kanssasi jo yli 50 vuotta.”

Rukajärven suunnan sotahistoriatyöstä

Siirtyäkseni minulle annettuun teemaan, voidaan kiittää ensinnäkin Suomen ennätykseen yltäneitä Pion.P 24 veteraaneja, jotka ovat jaksaneet ylläpitää yhteistä sotahistoriatyötä vuodesta 1973 alkaen aina tähän päivään saakka. Sitä voidaan pitää ainakin epävirallisena Suomen ennätyksenä alallaan. Pohjanmaalla on merkittävä rooli ja asema myös muutoin Rukajärven suunnan sotahistoriatyössä. Onhan Rukajärven suunnan historiikkitoimikunnan jäsen ja useiden kirjojen kirjoittaja Antti Tuuri kotoisin täältä Etelä-Pohjanmaalta.

Rukajärven suunnan historiikkitoimikunta oivalsi sotahistoriatyössä erään todella merkittävän asian. Aina 1980-luvun lopulle saakka sotahistoriaa oli kirjoitettu hyvin pitkälle korkeassa asemassa olevien upseereitten toimesta. Tätä pidän monelta osin ns. oikeudellisessakin mielessä tutuksi tulleen ns. ”vaarallisena työyhteisliittymänä”, mikä suorastaan estää objektiivisen sotahistoriatutkimuksen. Siihen on monta syytä.

Jokainen voi kirjoittaa kirjoja, mutta mm. järjestöllinen vastuu jo käytännössä on osoittanut, ettei menettely ole sopivaa sivistysvaltiossa.

Panen kiitollisena merkille prikaatikenraali Koskelan täällä puheessaan esittämän näkemyksen: ”Sotaa ei kukaan halua ja sotaan mennään suurimpien arvojen, kuten maan edun vuoksi ja aina määräyksestä”.

Olen hänen kanssaan erimieltä vain siltä osin, kun hän lausui, ettei asioista ole voinut kertoa tai kirjoittaa niiden oikeilla nimillä heti sotien jälkeen. Minun mielestäni suurin syy, etteivät veteraanit itse kertoneet järkyttävistä sotakokemuksistaan oli veteraanihaastatteluista saamani kokemuksen mukaan siinä, etteivät veteraanit halunneet järkyttää läheistensä mielenterveyttä. Tässäkään asiassa veteraanit eivät ajatelleet omaa etuaan, vaan läheistensä ja maan etua. Tähän palaan tarkemmin myöhemmin.

Otan tässä yhteydessä esille vain pari esimerkkiä siitä, mikä on Rukajärven suunnan historyyhdistyksen aineiston keräystyön kannalta merkittävää.

Kaikki sai alkunsa Rukajärven suunnan historiikkitoimikunnan työstä. Tältäkin osin pohjanmaalaiset kunnostautuivat merkittävällä tavalla. Kuten on tunnettua, historiikkitoimikunta perustettiin Nurmeksessa 1986, missä veteraanit valitsivat toimikuntaan Pentti Perttulin, Toimi Lukkarisen ja Toivo Rissasen. Toimikunta täydensi myöhemmin itse itseään ja lisäksi historiateoksen tekijäksi valittiin Pohjanmaalta kotoisin oleva kirjailija Antti Tuuri, joka asetti ehdon ennen suostumustaan. Tuurin mukaan tuli haastatella vähintään 200 veteraania, joiden joukossa tuli olla tavallisten rivimiesten lisäksi myös lottia. Vaatimus on kova, mutta veteraanit ottivat haasteen vastaan.

Lopulta veteraanit haastattelivat 640 aseveljeään, joista 30 oli lottia, upseereita oli 164. Aineisto käsitti kokonaisuudessaan 1360 asiakirjaa, n. 12.389 sivua, mistä kertyy 1,4 Gt:n digitoitu aineisto. Haastattelijat olivat upseereita, mikä saattoi osaltaan vaikuttaa veteraanin kerrontaan. Veteraani saattoi varoa sanojaan enemmän kuin haastattelijana olisi ollut joku tuttu alempiarvoinen henkilö. Näin tuli tässä puheessa kerrotuksi toimikunnan työn tuloksena, kuin ohimennen, tieto jo toisen Suomen ennätyksen syntymisestä sotahistoriatyön alalla.

Rukajärven suunnan historyyhdistys jatkaa historiikkitoimikunnan työtä ja nyt aineistoa on kasassa äsken mainitun 1,4 GT:n lisäksi n. 1745 Gt:a, mikä pitää sisällään yli 100.000 digitoitua asiakirjaa. Nyt ilmoitan, että maamme sotahistoriatyössä jo vuosia sitten on syntynyt kolmas Suomen ennätys, kaikki koskevat Rukajärven suunnan sotahistoriatyötä.

Rukajärven suunnan historyyhdistys kerää sääntöjensä mukaan tietoa Rukajärven suunnan taisteluista mm. suku- ja sotahistoriatutkimusta varten. Tavoitteemme on, että mahdollisimman moni kansalainen hyötyy kerätystä aineistosta ja että mahdollisimman moni ammattitutkija käyttäisi aineistoa tutkimuksissaan. Aineistoa ei kerätä sitä varten, että sitä ei kukaan käyttäisi, se lienee itsestään selvää.

Suurin osa suomalaisista sotilaista on ns. ”tuntemattomia sotilaita”, ainakin jos jää lukemaan sotapäiväkirjoja. Voidaan esittää aiheellinen kysymys. Mistä syystä jokaista rintamasotilasta ei ole haastateltu. Siihen lienee monia käytännön syitä. Useimmat eivät halua antaa haastattelua. Yhtä lailla voidaan asettaa kysymys myös siihen muotoon. Miksi yhteiskunnan yhteisiä varoja käytetään pelkkiin juhlapuheisiin enemmän kuin veteraanitutkimukseen. Siihen en löydä kunnan selitystä. Todellinen sotahistoriatyö ei ole pelkkien sankaritarinoiden esiin kaivamista, vaan esille nousee paljon erilaista ikävääkin tietoa ja tämä oli yhtenä

syynä heti sotien jälkeiselle sotahistoriatutkimukselle, haavoja ei haluttu avata tuoreeltaan. Tässä mielessä pidän suorastaan sopimattomana, että tästä syyllistetään veteraaneja, etteivät he joko uskaltaneet tai ettei olisi ollut lupa kertoa sotakokemuksista.

Sotahistoriatyössä tulee esille usein monia varsin kiusallisia asioita, myös sotarikoksia, jopa henkirikoksia ja kuten tunnettua, henkirikos ei vanhene koskaan ja sotaväen rikoslakiin oli sisäänkirjoitettu siviilielämää kovemmat rangaistukset. Voiko mitenkään puolustella sitä, että komppanianpäällikkö komentaa esimiehensä tahdonvastaisesti alaisensa avoimelle suolle, missä kaatuu 66 suomalaista sotilasta. Tai voidaanko puolustella sitä, että pataljoonan komentaja huumeiden vaikutuksen alaisena määrää ammuttavaksi omia koko tykistöllä. Jälkikäteen saadun tiedon mukaan tuossa paikassa Äyräpäässä menehtyi 113 suomalaista sotilasta ja kummassakaan em. tapauksessa todellisen tekijän vastuuta ei oikeudellisesti selvitty heti, välittömästi eikä edes sotien jälkeen, päinvastoin heille jaettiin kunniamerkkejä. Palaan tähän tuonnenpana.

Otan Rukajärven suunnan sotahistoriatyön tuloksena kerätystä aineistosta muutaman valaisevan esimerkin. Sotahistoriatyössä etsitään tosiasiatietoa, siksi lähteitten ylöskirjaaminen on myöhempää mm. tieteellistä tutkimusta varten erityisen merkittävä asia.

Esimerkki 1. Laiston suon taistelu 7.8.1941. Tämän taistelun tuloksena menetti turhaan henkensä 66 suomalaista sotilasta ja lisäksi liki sata haavoittui. Hyökkäys tapahtui vastoin esimiehen nimenomaista kieltoa, taistelusta laadittu taistelukertomus ja sotapäiväkirja olivat vääränsisältöiset ja pataljoonan komentaja Majewski makasi vähää ennen taistelun alkamista sammuneena kankaalla, minkä yli miehet hyppivät edetessään kohtalokkaalle suolle. Majewskin alainen komppania oli alistettu toiselle yksikölle, mutta allekirjoittamalla taistelukertomuksen Majewski otti asiantilan vastuulleen ja tuli samalla peitelleeksi tosiasiat, mikä harhautti myös kenraali Raappanan. Kapteeni Laisto sai samana kohtalokkaana päivänä 7.8.1941 VR 4 (Ylip.116/41) ja Majewskille itselleen rykmentin komentaja esitti päivää myöhemmin 8.8.1941 Mannerheim-ristiä.

Esimerkki 2: "Tavoitteeni on Mannerheim-risti tai puuristi"

Isäni komppanianpäälliköistä kaatui kaikkiaan kolme, Talvisodassa Esko Verho (23.2.1940), Mannerheim-ristin ritari Niilo Korhonen (26.9.1943), Seppo Hänninen (16.8.1944) Jatkosodan viimeisessä taistelussa Suomen ja puna-armeijan välillä. Paras sodanaikainen komppanianpäälliköistä oli isäni mielestä Erkki Koivisto, josta tuli sotien jälkeen Kainuun Prikaatin komentaja. Niilo Korhosella oli paha henkilökohtainen alkoholiongelman, mikä lopulta koitui hänen kohtalokseen. Hänninen oli puolestaan liian rohkea. Hän ilmaisi täysin sopimattoman henkilökohtaisen tavoitteensa julki: "Tavoitteeni on Mannerheim-risti tai puuristi". Hänninen kaatui 16.8.1944 ja hänen mukanaan kaikkiaan 6 miestä, joiden kaikkien ruumiit jäivät kentälle. Elokuussa 1944 Tahkokosken taistelujen kokonaistappiot olivat 220 kaatunutta.

Isäni mielestä kunniamerkit olisi pitänyt jakaa vasta sotien jälkeen. Se olisi säästännyt monen oman sotilaan hengen, koska jotkut esimiehet olivat asettaneet omia henkilökohtaisia tavoitteita ja suorastaan hamusivat kunniamerkkejä välittämättä alaistensa hengestä. Isäni mukaan käytöstä ei voinut puolustella eikä se mitenkään edistänyt sotilaiden moraalialia, vaan päinvastoin, se oli jopa heikentämässä sodan lopputulosta. Oman edun tavoittelu osoitti isäni mukaan samanlaista arvostelukyvyyn puutetta kuin, että ehdottaisi itselleen ylennystä tai kunniamerkkiä tai että keräisi nimiä omaa kunniamerkkiään varten, sitäkin esiintyi, josta isäni oli nähnyt ikäviä esimerkkejä ja sai kuulla esitettyjä aiheettomia syytöksiä. Isäni mukaan siinä ei ole mitään eroa, esiintyipä tämä sopimaton käytös rintamaoloissa tai sitten sodan jälkeen siviilissä.

Esimerkki 3. Leo Rimpinen – Arnold Majewski

Yhdistys hankki kesän 2020 alussa hienon muistoesineen. Se on sijoitettu Lieksan Rukajärvi-keskukseen. Pidetylle esimiehelle joukkueenjohtaja Leo Rimpiselle oli lahjoitettu puhdetyönä joukkueen jäsenten hänelle salaa tekemä jalkalamppu. Lampun ohessa saatiin tallennetuksi yhdistyksemme arkistoon veteraani Leo Rimpisen aineistoa. Varsinainen tarina löytyy lahjoitusta koskevasta videohaastattelusta, mikä osoittaa miten veteraanien tarinat muuttuvat ajan kuluessa, ellei näitä ole tallennettu ajallaan heidän omana kertomuksenaan. Yksi lahjan luovuttaja, Rimpisen lähetti, muuttui ajan myötä Rimpisen kuoleman jälkeen adjutantiksi. ”Adjutantti” kaatui oikeasti lahjoitusta seuraavana päivänä. Rukajärven suunnan historyyhdistyksen arkistosta löytyy tarkka kuvaus kaatuneen korpraali Ilari Hernesahon kaatumisesta. Veteraanien Niilo Alalantelan ja Erkki Kähkösen haastattelut tuovat esille yhden sotapäiväkirjojen mukaan ”tuntemattomaksi sotilaaksi” jääneen viimeiset hetket. (Tarkemmin Niilo Alalantela haastattelu, 4.4.1989 Erkki Koiviston haastatteli s. 2-3 ja Erkki Kähkösen haastattelu, 20.3.1988, s. 7-8, omanauhoitus.) Historiikkitoimikunnan ”Pallopalaverista” on tallentunut oiva kertomus, mihin nimenomaan Leo Rimpinen on osannut antaa omalla persoonallaan oivallisen sisällön. Hän keskeytti haastattelun käyttäen seuraavan ns. työjärjestyspuheenvuoron: ”Ote Pallo palaveri 29.3.1988, Rimpinen Leo: Kuule Erkki, nyt me olemme niin kuin polttopisteessä, mutta mitä jos lähdetäis alusta niin kuin aapinenkin lähtee eli siitä, miten tuo Pallo alkoi 26.6. polttaa meitä ja minä luulen, että Kauko, sinä olet siinä paras kertoja omakohtaisesti ja Juhani myöskin. Vesa ja minä tulemme perässä. Erkkihän tuli pelastamaan meidät. Lähdetäiskö niin, että jos minä kierrän tämän mikin sinnepäin ja kerro mitä muistat.” (Tarkemmin ”Pallo palaveri 29.3.1988”, Erkki Louhivuori, Kauko Tammela, Eero Vesa, Juhani Kilpeläinen ja Leo Rimpinen.). Tämä oli kohtelias huomautus Erkki Louhivuorelle, mistä ei voi pahastua, vaikka tarkempi asiaan perehtyminen osoittaa sen kovan kritiikin ja asiasisällön.

Luettuani muistion, jäin kaipaamaan eräänlaista yhteenvetoa, mistä ns. ”Pallon taistelussa” oli kysymys, taistelussa, mikä oli yksi merkittävin tykistötaistelu koko Jatkosodassa. Yhdistyksemme jäsenistä Antti Haapalainen ja Reijo Pulkkinen ovat tehneet suuriarvoisen työn kartoittaessaan Rukajärven suunnan tukikohtat ja kenttävartiot. Siitä aineistosta löytyy myös Pallo tukikohtaa koskeva

yhteenvedo. Sen on laatinut Antti Haapalainen ja siihen voi tutustua oitteesta:
<https://www.sotahistoriallisetkohteet.fi/app/sights/view/-/id/1573>

Historiikkitoimikunnan em. ”Pallo palaveri-muistio 29.3.1988” paljastaa erään tyypillisen virheen, mihin usein moni sortuu. Louhivuori kertoo mm. Majewskin kaatumisesta ns. toisen käden tietoja, mitkä poikkeavat täysin 10.10.1942 paikalla olleitten kertomuksista. Minulla oli tilaisuus haastatella TK-mies, opetusneuvos Ilmari Laukkosta videolle (1.3.2013) ja jo tätä ennen 10.9.2006 Nurmeksessa tulenjohtaja Veikko Lukkarista kolmeen otteeseen sekä kultamitalihihtäjä Paavo Lonkila lukuisia kertoja. Lonkila oli ”vierittämässä” suomalaisten aseisiin tunkeutunutta vihollista kuten hän itse asian ilmaisi. Majewskin kaatumishetkellä 10.10.1942 n. klo 13.15 tienoilla Lonkila oli juuri rintamalle tulleena ja tulikasteensa saaneena antamassa selvitystään rykmentin komentaja Tähtiselle.

Moni tuntee tietävän mitä Majewskille tapahtui juuri ennen hänen kaatumistaan, mutta vain yksi mies oli hänen vierellään. Tulenjohtaja Veikko Lukkarinen, joka keskusteli Majewskin kanssa ja antoi hänelle kiikarin millä Majewski tarkkaili etumaastoa, jolloin tuo kohtalokas tarkka-ampujan luoti lävisti Majewskin leuankärjen. Veikko Lukkarisen ja myös Ilmari Laukkosen kertomus on nauhoitettu ja tallella ja kenen tahansa jälkikäteen tarkistettavissa.

Olin onnekas ja onnistuin 14.3.2016 haastattelemaan apteekkari Mauno Turusta Espoossa, joka toimi Majewskin pataljoonan lääkintäalikersanttina. Hän kantoi kaatuneen Majewskin lääkintäryhmänsä kanssa taustalle n. 500 metrin päähän ”lähimpään kuusikkoon” suojaan ja hän oli nostamassa Majewskin ruumista kuorma-auton lavalle. Turusen mukaan hänen lääkintäryhmänsä Sotkamosta kotoisin oleva lääkintäkorpraali Halonen lausui nämä tunnetut sanat: ”Eversiluutnantti toimitte sitten tämän ryhmän vanhimpana”. Turusen haastattelu on julkaistu Sotaveteraaniliiton sivulla, mistä ilmenee niin kaatumispaikka kuin myös Majewskin viimeiset hetket. Lisäksi taiteilija Viggo Wallensköld lahjoitti Rukajärven suunnan historyyhdistykselle 18.11.2018 Majewskin puolison Helga Sonckin hallussa olleen puolisonsa sodanaikaisen aineiston ja kuvat, mistä olemme v. 2018 julkaisseet kirjan ”Legendaarinen Majewski”. Kaikesta edellä mainitusta löytyy totuus Majewskista, Tämäkään totuus ei ole aina riittävä, vaan eräs Pielavedeltä kotoisin oleva sotahistorian harrastaja pitää totuutena toisenkäden tietoon perustuvaa kertomusta Majewskin kaatumispaikasta, minkä mukaan se olisi ollut Peukaloniemen tukikohdan läpi kulkevan Tunkuantien oikealla, eli siis väärällä puolella.

Edellä olen kuvannut muutaman esimerkin kautta Rukajärven suunnan sotahistoriatyötä ja sitä, miten Rukajärven suunnan historiikkitoimikunnan työ ja sen työtä jatkamaan perustetun Rukajärven suunnan historyyhdistyksen työ joutuu oikomaan väärää tietoa ja osoittaa myös sen mihin vaikeuksiin tässä työssä saatetaan usein joutua. Edellä kerrottu osoittaa myös sen, miten tärkeää on sotahistoriatyössä merkitä lähteet esille. Se erottelee jyvät akanoista, oikean sotahistoriatyön pelkästä perinnetyön jutustelusta, ensi käden tiedon toisen käden tiedoista, mitä aivan liian usein esiintyy ns. arvostetussakin kirjallisuudessa.

Rukajärven suunnan historyyhdistys on perustettu 19.9.2009 tietyssä paikassa, Marskin Majalla, aivan liian myöhään sotahistoriatyötä ajatellen. Minua on syytetty lukuisia kertoja veteraanihaastattelujen tekemisestä: ”Mitä te kiusaatte vanhoja ihmisiä.” Olen kuullut myös sanottavan: ”Eiväthän he enää muista mitään olennaista.” Olen puolustautunut muutamalla argumentilla:

- 1) Ketään ei ole haastateltu väkisin
- 2) Haastattelu tallennetaan yksilöitynä tietona Rukajärven suunnan historyyhdistyksen arkistoon, eikä pelkästään omaan käyttöön.
- 3) Mitä tulee veteraanien muistiin, siitä voi vakuuttua jokainen katsomalla pelkästään veteraanin haastattelun.
- 4) Olen Rukajärven sotahistoriatietoa hakevien kuullut sanovan, että en ehtinyt kysellä isältäni tai isovanhemmiltani heidän sotakokemuksistaan. Useimmiten tämä tieto on tallentunut välityksellämme, tosin varsin vähäiseltä osin. Minulle on sanottu myös, ettei kysyjän isä puhunut juuri mitään sota-aikaisista tapahtumista, taikka ettei tuona aikana ollut edes sopivaa, eikä ollut edes lupaa puhua sotakokemuksista ja että veteraanejahan aivan viime vuosiin syyteltiin: ”Mitäs menitte sinne”. Edellä kerrotun johdosta totean, että eräs näkökanta ei ole tullut esille muuten kuin veteraanien itsensä suusta. He eivät halunneet kertoa sodan julmuuksista lapsilleen, eli siitä, mikä olisi järkyttänyt omien lasten mielenrauhaa ja häirinnyt heidän uniaan ja pahimmassa tapauksessa häirinnyt lasten tulevaa elämää. Olen todennut kyselijöille, että veteraanit ajattelivat tässäkin omien lastensa etua eikä itseään, vaikka heidän mielenterveytensä kannalta olisi ollut merkittävää purkaa mieltä ja kertoa myös heitä itseään sodassa järkyttävistä tapahtumista. Veteraanit suorittivat keskenään sielunhoitoa tarpeellisessa määrin. Sekin on totta.
- 5) Vielä eräs asia. Huumori ja lystinpito tulee esille veteraanikertomuksissa aina päällimmäisenä. Näin myös isäni kohdalla, minkä hän ilmaisi piispa Jukka Malmivaaran sanoin: ”Huumorin voiminhan siellä elettiin päivästä toiseen.”
- 6) Hyvänä esimerkkinä haastattelutilanteen yllättävistä käänteistä olen ottanut Väinö Lappalaisen 27.11.2011 tekemäni haastattelun. Kesken haastattelun paljastui, että Väinö Lappalainen oli ollut samassa komppaniassa (9./JR 10) kuin isäni. Hän osallistui siis myös Tahkokosken taisteluihin mm. Parakiniemessä 7.8.1944 sekä Jatkosodan viimeiseksi jääneeseen taisteluun, mikä käytiin 16.8.1944 Suomen ja puna-armeijan välillä. En voinut paljastaa haastateltavalle, sitä mitä minä tiesin näistä tapahtumista jo entuudestaan suorittamani isäni haastattelujen myötä ja lisäksi 9./JR 10:n lähettien Ilmari Jokelaisen ja Maunu Kankaanpään sekä Olavi Tiittasen, Pentti Perttulin, Heikki Mäki-Kojolan ja Pentti Kosken haastattelujen myötä. Tietoni etukäteen paljastamalla olisin saattanut sotkea pahasti Väinö Lappalaisen autenttista kerrontaa. Väinö Lappalaisen haastattelu tuli esille ”Marskin veneentekijän” Mikko Bergmanin 100-vuotispäivillä 1.9.2013, jossa kävin Rukajärven veteraania onnittelemassa. Paikalla ollut lisalmen seurakunnan pappi kopautti tilaisuuden jälkeen olkapäähäni: ”Tuttu ääni, hän sanoi minulle. Te

haastattelitte veteraani Väinö Lappalaista. Hän kertoi, että haastatteluni katsottiin Lappalaisen 90-vuotispäivillä. Pappi kertoi, että hän ei ole nähnyt kertaakaan aikaisemmin niin paljon kyyneliin saakka liikuttuneita juhlavieraita yhdessä paikassa, kuin juuri tässä tilaisuudessa, missä yhdessä veteraanin kanssa katsottiin sotakokemuksia käsittelevää haastattelua. Kiittelin pappia hänen ystävällisistä sanoista.

Varsin harvat ovat puuttuneet sotahistoriatiedon kuvaamiseen. Puolustusvoimain komentaja Yrjö Keinonen, itsekin sodan kokenut mies toteaa kirjansa ”Kärkijoukkona Syvärille alkusanoissa seuraavaa: ”Sodan kuvaaminen mahdollisimman todenmukaisena, sellaisena kuin se etulinjassa koetaan, on vaikuttavinta puhetta rauhan puolesta sotaa vastaan.” Tämä kannustaa puhumaan asioista suoraan ja jatkamaan työtä totuuden etsimiseksi. Vanhan sananparren mukaan sodassa totuus kuolee ensin, sitten kuolevat muut (senaattori Hiram Jonsson).

Sotien jälkeen ristiriitoja haluttiin välttää

Sodassa ihminen muuttuu, paineensietokyky on erilainen jokaisella ihmisellä, vahinkojakin tapahtuu, mutta tahallinen omien tappaminen tai tapattaminen on rikos ja tietysti siihen pitäisi puuttua heti ja tuoreeltaan. Miksi sitten moni asia jäi selvittämättä vielä sotien jälkeenkin. Jos tälle käytökselle halutaan löytää joitakin järjellisiä perusteita, lienee ymmärrettävää, että rintamaolot ja siellä tapahtuneet vakavat teot, jopa rikokset haluttiin unohtaa tietoisesti. Ristiriitoja ei haluttu yhteiskuntaan ja mitä siitä olisikaan seurannut, eräänlainen ”sisällissota” ja siksi korkea-arvoiset upseerit olivat halukkaimpia johtamaan myös sotahistoriatyötä. Pidän siis todella loukkaavana, että veteraanit leimataan tässä syypäiksi, milloin milläkin perusteella, ”miksi menitte tai että olisi ollut kiellettyä puhua”. Tämä Suomen Suurin Sukupolvi, joka huolehti niin sodanajan tehtävistä kuin myös yhteiskunnan rakentamisesta sotien jälkeen ei voi olla kaikkien syypää.

Olen kovin kiitollinen täällä Pohjanmaalla Pion.P 24:n veteraanien kanssa tekemästämme yhteistyöstä. En unohda koskaan näinä vuosina Teidän kanssanne käymiämme keskusteluja. Aarre Öörnin kanssa tutustuimme Lappajärven kirkkopuistoon syksyllä 2012, missä lepäävät veteraaniveljienne lisäksi myös Aarren poika ja perhe, joka menehtyi Thaimaan Khao Lakissa 26.12.2004. Vain tytär Karoliina selvisi ja hänet tuotiin Suomeen vaikeasti loukkaantuneena.

Rukajärven suunnan sotahistoriatyössä olen voinut kokea kanssanne sellaista mitä missään muualla ei ole mahdollista tavoittaa. Päätän tämän jälkikirjoituksena syntyneen esitykseni Kiuruvedeltä kotoisin olevan Antero Huttusen sanoihin: ”Veteraanityö on sellaista, missä ei tarvita silmätippoja.” Jokainen meistä ymmärtää selittämättä mitä tämä tarkoittaa.